

Nr 495.

Av herr **Hallén**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 271, angående lönereglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 271 har framlagts förslag angående folkskoleseminariernas organisation under läsåret 1937—1938. I två avseenden synas därvid ej tillräckligt ha beaktats de beslut och uttalanden, som 1936 års riksdag gjort beträffande organisationen av folkskoleseminarierna.

I utlåtande över Kungl. Maj:ts proposition nr 100 till 1936 års riksdag har statsutskottet (nr 150/1936 sid. 55) uttalat, att »utskottet kan icke annat än känna sig mycket tveksamt om det riktiga i att för en kår av denna storlek, omkring 16,000 personer, icke finnes en större reserv än 75». Enligt skolöverstyrelsens på folkskolinspektörernas senaste beräkningar grundade uppgifter skulle, om inga extra avdelningar anordnades vid seminarierna, uppstå en brist av 308 lärare läsåret 1939—1940 och det närmast följande läsåret en brist av 340 lärare. För att fylla bristen och åstadkomma en reserv av åtminstone 75 skulle alltså behövas år 1939 383 nya lärare utöver dem som utexaminerades enligt hittills fattade beslut. För att avhjälpa denna brist föreslår Kungl. Maj:t, att en extra studentavdelning anordnas 1937. Kungl. Maj:t stöder sitt förslag på osäkerheten i beräkningarna. Men så stor felbedömning av lärarbehovet för så kort tid som två år har aldrig förekommit, sedan skolöverstyrelsen grundat sina beräkningar på folkskolinspektörernas årliga uppgifter om lärarbehovet. Om allmän förflyttningsskyldighet för lärarna i samband med ny lönereglering skulle genomföras i år, är det måhända sannolikt, att lärarbehovet blir något mindre än skolöverstyrelsen beräknat. Men då folkskolinspektörerna uppskatta lärarbehovet år 1941 till högst 100 mindre än nu, kan en hastigare rationalisering av folkskoleväsendet ej medföra en sådan minskning av lärarbehovet, att Kungl. Maj:ts förslag kan tillgodose folkskolans behov av lärare 1939—1940.

1936 års riksdagsbeslut om folkskoleseminarierna innebar, att förutom de ordinarie avdelningarna skulle finnas lokalreserver i Karlstad och Luleå, vilka voro avsedda att vid behov tagas i anspråk för att utvidga utbildningsmöjligheterna (statsutskottets utlåtande nr 150/1936 sid. 60). I stället för att följa riksdagens anvisning har Kungl. Maj:t föreslagit, att den extra studentavdelningen förlägges till Stockholm. Detta har dock skett med en viss tvekan. Å sidan 240 i kungl. propositionen nr 271/1937 uttalar departementschefen: »Med hänsyn härtill kan det vara tillrådligt att under ett eller annat år för utbildning av folkskollärare taga i anspråk även de lokalreserver, som genom 1936 års riksdagsbeslut beretts inom seminarieorganisationen.» Dessa lokalreserver finnas enligt riksdagens beslut i Karlstad och

Luleå (statsutskottets utlåtande nr 150/1936 sid. 60). Längre ned på sidan 240 i kungl. propositionen nr 271/1937 säges det emellertid utan någon motivering: »Den extra examinationsavdelningen torde böra förläggas till seminariet i Stockholm.» Att till sistnämnda seminarium år 1936 förlades en extra studentavdelning, berodde på att samtliga samseminarier läsåret 1937—1938 skulle ha parallellavdelningar i fjärde klassen.

Den väsentliga anledningen till Kungl. Maj:ts förslag torde vara skolöverstyrelsens förmodan, att man ej skulle få tillräckligt antal sökande till en ny avdelning vid den tvååriga linjen i Karlstad. Statskontoret, som ej anser sig kunna bedöma, huruvida tillräckligt antal sökande till de föreslagna studentavdelningarna kunde påräknas, ifrågasätter ur kostnadssynpunkt, att en eventuell extra studentavdelning borde förläggas till Karlstad (kungl. propositionen nr 271/1937 sid. 238).

På begäran har rektor vid folkskoleseminariet i Karlstad lämnat följande upplysningar rörande rekryteringsmöjligheterna och kostnaderna för en eventuell ny avdelning vid den tvååriga studentlinjen i Karlstad:

»Redan den 3 december 1936 hade 31 studenter och abiturienter skriftligen uttryckt önskan att få vinna inträde i studentavdelningen vid seminariet i Karlstad år 1937. Av dessa voro 20 från läroverket i Karlstad och 3 från läroverket i Kristinehamn. Den 30 mars 1937 ha ytterligare 6 studenter och abiturienter uttryckt önskan att få genomgå den tvååriga studentkursen i Karlstad, varjämte förfrågningar om samma kurs ingått från 13 studenter och abiturienter. Visserligen måste man räkna med att några av dessa ej fullfölja sin avsikt att söka inträde i en eventuell studentkurs här samt att en del av de sökande ej bli godkända. Men då flertalet i mycket god tid fått underrättelse om gällande inträdesfordringar och därför ha tillfälle att komplettera sina kunskaper, synes det vara sannolikt, att man skulle få en tillfredsställande rekrytering av en ny studentavdelning i Karlstad 1937.

Skolöverstyrelsen har avstyrkt en ny extra studentavdelning i Karlstad 1937 av fruktan för att studentkurserna ej skulle få tillräckligt antal sökande och hänvisade därvid till att 1936 var antalet godkända sökande till de två manliga studentkurserna ej större än som behövdes för att rekrytera dem. Med anledning därav må till en början erinras om att de sökande först tre veckor före ansökningstidens utgång fingo kännedom om den skärpning i inträdesfordringarna, som skedde genom kungl. kungörelsen den 30 juni 1936 (nr 441/1936) och som gick åtskilligt utöver vad 1936 års seminariesakkunniga föreslagit. Rätt många sökande kunde därför ej inom behörig tid i erforderlig utsträckning komplettera sina studentbetyg. Vidare bör uppmärksammas, att de lokala förhållandena ha en viss betydelse. Finnes en studentkurs i en stad medför detta att många, som annars ej tänkt på att utbilda sig till folkskollärare, gärna vilja begagna sig av en sådan utbildningsmöjlighet. 1936 intogos i studentkursen här endast 4 värmlänningar. Om en ny studentklass skulle intagas här i år, ha 25 värmlänningar önskat komma in i densamma. Några av dessa, som ha sina hem

i Karlstad, torde av ekonomiska skäl ej söka till studentkurs å annan ort. Att lokalsynpunkterna ha betydelse för rekryteringen, framgår även därav, att 1936 intogos i den fyraåriga linjens första klass vid seminarierna tillsammans 26 kvinnliga och 7 manliga studenter.

I universitets- och högskolestäderna torde man ej behöva befara brist på sökande studenter. Även för studentkursen i Karlstad finnas goda utsikter för en tillfredsställande rekrytering. Återstå då studentkurserna i Linköping och Umeå. Då dessa seminarier ha mycket stora rekryteringsområden för sina studentkurser, skulle det med hänsyn till erfarenheterna från Karlstad vara egendomligt, om de ej skulle få tillräckligt antal sökande.

Beträffande kostnaderna för en ny studentavdelning i Karlstad 1937 har jag i underdånig skrivelse den 3 december 1936 beräknat dem till 12,175 kronor, fördelade på följande sätt:

Arvoden till extralärare och timlärare	kronor	11,600
Arvode till seminarieläkare	»	275
Materialier för undervisning i slöjd och hushållsgöromål	»	300.

Häri äro ej stipendiemedel inräknade. De torde böra beräknas till omkring 2,600 kronor.

Om arvoden till extralärare och timlärare beräknas enligt de grunder, som Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen nr 271/1937, skulle de för hela läsåret utgöra 16,300 kronor, alltså för halva läsåret 8,150 kronor. Anslaget torde därför i enlighet med beräkningssättet i nämnda proposition för hela budgetåret böra uppföras med 13,950 (11,600: 2 + 8,150) kronor. Om två extra studentavdelningar anordnas nästa läsår, bör anslaget till stipendier, såsom ovan nämnts, ökas med omkring 2,600 kronor.

Under ovan nämnda förutsättningar skulle alltså det erforderliga anslaget till en ny avdelning av studentkursen vid folkskoleseminariet i Karlstad år 1937 bli:

Arvoden och särskilda ersättningar bestämda av Kungl. Maj:t:

Arvoden till extralärare och timlärare	kronor	13,950
<i>Arvoden till övrig icke ordinarie personal:</i>		
Arvode till seminarieläkare	»	275
<i>Materiell, böcker m. m.:</i>		
Materialier för undervisning i slöjd och hushållsgöromål ..	»	300
Stipendier	»	2,600

Kronor 17,125.

*

På grund av den stora lärarbrist, som väntas uppkomma 1939, och det intresse, som inom Värmland förefinnes för en ny avdelning i studentkursen vid folkskoleseminariet i Karlstad, samt med hänsyn till 1936 års riksdagsbeslut angående det sätt, på vilket seminarieorganisationen vid behov

bör utvidgas, synes en ny studentavdelning böra intagas vid folkskoleseminariet i Karlstad 1937. Extra studentkurser torde i år vara behövlige både i Karlstad och Stockholm. Men om en ny avdelning skall intagas vid endast ett av dessa seminarier, synes den nya avdelningen i överensstämmelse med 1936 års riksdagsbeslut böra förläggas till Karlstad. För att man i sistnämnda fall skall få en lämplig proportion mellan manliga och kvinnliga studenter, kan reglering ske på så sätt, att i samseminariernas studentkurser intagas något flera kvinnliga än manliga studenter.

Under åberopande av vad ovan anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att en ny avdelning manliga studenter innevarande år skall intagas i den tvååriga linjen vid folkskoleseminariet i Karlstad.

Stockholm den 5 april 1937.

Harald Hallén.
